

VERSLAG
VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1970

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1970—1971

Leden van de Volkskundecommissie:

Mw. Prof. Dr. A. M. E. Draak, voorzitter. Prof. Dr. A. J. Bernet Kempers, Dr. H. L. Cox, Dr. P. J. Meertens, Prof. Dr. L. Onvlee, Dr. J. M. G. van der Poel, Dr. Win. Roukens, Prof. Mr. J. Th. de Smidt, Mw. Prof. Dr. H. Wagenaar-Nolthenius, leden. J. J. Voskuil, secretaris.

Adres van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde:
Keizersgracht 569-571, Amsterdam-C. Tel. 020-234698. Postgiro no. 167415.

Medewerkers aan het Volkskundebureau:

Drs. J. J. Voskuil, Drs. J. A. Baarspul, Drs. A. J. Dekker, Mw. Henriette Schenck de Jong, J. Veldhuyzen.

Medewerkers aan het Volkslied-archief:

Mw. Drs. Marie M. Veldhuyzen, A. Doornbosch, N. Elstak, mw. J. Griep, F. H. Matter, G. Snijders.

Medewerkers in algemene dienst:

Mw. C. Batelaan, boekhouding en administratie, Mw. L. van Immerzeel, bibliotheek, Mw. F. J. Modderman-Smit, correspondentencontact en -administratie, J. P. Wiegmans, tekenaar.

Publikaties:

Volkskunde, driemaandelijks tijdschrift voor de studie van het volksleven. Orgaan van de Vereniging voor Volkskunde en van de Volkskunde-commissie der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Redactie: Dr. P. J. Meertens en Prof. Dr. K. C. Peeters.

Bijdragen en Mededelingen der Volkskunde-commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Amsterdam (N.V. Noord-Hollandse Uitgevers Maatschappij).

Volkskunde-atlas voor Nederland en Vlaams-België, onder redactie van P. J. Meertens, K. C. Peeters en J. J. Voskuil. Antwerpen-Utrecht (Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij).

VOLKSKUNDECOMMISSIE

Commissie

De commissie, die in haar samenstelling ongewijzigd bleef, vergaderde op 27 april.

Vragenlijsten

In september verzond het bureau der commissie vragenlijst no. 37 over het marktbezoek. In november werd aan de medewerkers die indertijd de vragen over het dorsgereedschap hebben beantwoord (no. 34A) een aanvullende lijst toegezonden over de bedrijfsgrootte, de verdeling in bouw- en grasland en de verbouwde gewassen op de bedrijven waarvoor hun gegevens over het dorsen golden. Eind december tenslotte waren in drukproof gereed vragenlijst no. 38, over het gebruik van vetten en oliën bij het bereiden van spijzen omstreeks 1900, en vragenlijst no. 39, over de wijze waarop omstreeks 1900 lasten werden gedragen door mensen. Lijst 37 moet achtergrondinformatie verschaffen bij de interpretatie van volkskundige kaarten. De lijsten 38 en 39 zijn opgesteld op verzoek van de Commissie voor de Europese Atlas, die deze onderwerpen op haar programma heeft gezet.

Op 31 december 1969 waren in totaal 43679 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: de aantallen van de lijsten 1 tot en met 20, 22 tot en met 26, 28 tot en met 29a, en 34a bleven ongewijzigd; van de andere lijsten zijn de aantallen nu: van lijst 21: 1299 exx. (+ 1), van lijst 27: 963 exx. (+ 2), van lijst 30: 963 exx. (+ 5), van lijst 31: 817 exx. (+ 1), van lijst 32: 916 exx. (+ 8), van lijst 33: 886 exx. (+ 31), van lijst 34: 841 exx. (+ 18), van lijst 35: 833 exx. (+ 43), van lijst 36: 723 exx. (+ 593), van lijst 37: 611 exx. (+ 611). In de loop van het jaar werden 1313 lijsten ontvangen. // 70

Volkskunde-atlas

Op 24 november overleed Maurits de Meyer, enkele maanden nadat hij zich, in verband met zijn leeftijd, uit de redactie van de Volkskunde-atlas had teruggetrokken. De Meyer had een belangrijk aandeel in het totstandkomen van deze gezamenlijke uitgave van de Vlaamse en Nederlandse commissies, waarvoor hij reeds sinds de jaren dertig, samen met de heer Meertens had geijverd. Toen hij tenslotte, in 1952, van de Belgische commissie de opdracht kreeg de plannen te verwezenlijken, was hij, als directeur van de Standaard-Boekhandel, die de uitgave verzorgde, bovendien de aangewezen man om een aantal technische problemen die bij een zo omvangrijke onderneming rijzen, op te lossen. Zelf nam hij de eerste zeven kaarten van aflevering II en de negen kaarten van aflevering III voor zijn rekening, die voor een belangrijk deel behoorden tot een terrein,

de volksbedevaarten, waarop hij bij uitstek deskundig was. Het was zijn bedoeling om hieraan nog een nieuwe reeks kaarten op het gebied van de zakelijke volkskunde toe te voegen, zodra hij zijn werk aan de volks- en kinderprenten beëindigd zou hebben, een voornemen dat hij helaas niet meer heeft kunnen uitvoeren.

„Volkskunde”

Van het tijdschrift *Volkskunde* verschenen de afleveringen 3—4 van jaargang 70 (1969) en de afleveringen 1—2 van jaargang 71 (1970).

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks *Nederlandse Volkskundige Bibliografie* verschenen het achtste deel (gedateerd op 1969) en het negende deel, respectievelijk handelende over Biekorf 1890-1960, van de hand van D. Callewaert, en over de Zuidnederlandse tijdschriften vóór 1850, van de hand van H. Noels.

Vergaderingen en congressen; commissies

De heer Meertens en de secretaris namen van 11 tot 14 mei deel aan de derde werkbijeenkomst van de Europese Atlas in Helsinki. De discussies gingen in hoofdzaak over de problemen van de kaarten van de jaarvuren en de ploeg, die in de komende jaren zullen worden uitgewerkt en waarvan de commentaren voor publicatie in gereedheid zullen worden gebracht. De andere onderwerpen die in behandeling zijn (maagereedschap, dorsen, de wanden van het woonhuis van de boer, kerstboom en kerstgroen) en waarvoor ook nederlands materiaal is ingeleverd, werden voor bewerking toegewezen aan op deze gebieden deskundige aanwezigen. Besloten werd om voor de komende twee jaar als nieuwe onderwerpen op het programma te plaatsen, de wieg, vetten en oliën voor de bereiding van spijzen en het dragen van lasten door mensen.

De heer Doornbosch was van 20 tot 25 augustus aanwezig op een conferentie in Stavanger, georganiseerd door de Kommission für Volksdichtung van de SIEF en gewijd aan de voorbereiding van de internationale index van balladentypen. Op deze conferentie werden de resultaten van de ordening van de groep Schwankballaden besproken, terwijl voor de volgende bijeenkomst de balladen met magische en mythische thematiek tot speciaal onderwerp van onderzoek werden gekozen.

De secretaris werd benoemd in de Commissie van Bijstand van het Zuiderzeemuseum en de Commissie van Bijstand van het Nederlands Openluchtmuseum.

Medewerkers vragenlijsten

Er werden medewerkersbijeenkomsten gehouden in Veendam (18 april), Groningen (30 mei) en Leeuwarden (28 november).

Veldwerkers

Aan het volksverhalenonderzoek werd dit jaar deelgenomen door de heren M. H. Dinnissen te Gent (2 verslagen), C. Eggen te Ulestraten (20), E. Heupers te Soest (1), A. A. Jaarsma te Oostermeer (28) en G. J. H. Krosenbrink te Winterswijk (16). Het totaal aantal binnengekomen verslagen bedraagt thans 2672.

Volkskundebureau

In los dienstverband namen dit jaar aan de werkzaamheden deel de dames E. J. P. Bijlmer-Brouwer, H. K. Dekker-Weijerstrass, E. Neuteboom-Visser, A. H. C. Matter-Hagendijk, C. J. M. Roozen, C. E. Schut-van Waalwijk van Doorn en C. J. G. Veldhuyzen-van Haastrecht, en de heren J. J. M. Bijlmer en C. Vrede.

Behalve de lopende werkzaamheden aan de trefwoordencatalogus, de binnengekomen verslagen van de veldwerkers, het knipselarchief en de binnenkomende literatuur, aan de reorganisatie van de bibliotheek en van het knipselarchief, aan het tijdschrift *Volkskunde* en de vervaardiging van de systematische entrées voor het kaartstelsel, werden voor het kaartstelsel verwerkt lijst 3, vr. 2 (voortekens van de dood) en 21 (lijkweg) en 22 (halt houden van de lijkstoet), lijst 4, vr. 18-26 (gebruiken op St. Maarten) en lijst 35 (1968), vr. 28-31 (raadsel).

Om de wetenschappelijk ambtenaar voor het archief-onderzoek in gemeenschappelijke dienst kennis te laten maken met de problematiek van de voor het volkskundige onderzoek belangwekkende thema's, werden, samen met hem, een aantal oudere rechtsbronnen, in het bijzonder markerechten en stedelijke keuren geëxcerpeerd.

Speciaal voor de Europese Atlas werden commentaren geschreven bij de kaarten van de jaarvuren en van de ploeg, terwijl de werkzaamheden aan de commentaren bij de kaarten van het dorsen, het maagereedschap, de wanden van het huis en de kerstboom en het kerstblok werden voortgezet. Proefkaarten van de datum van het paasvuur en van de St. Maartensgebruiken werden getekend voor achtergrondinformatie. Op grond van materiaal dat door de Commissie voor Geschiedkundig Onderzoek betreffende de Broodbakkerij met behulp van enquêteurs werd bijeengebracht, werden voorts proefkaarten getekend van het percentage rogge dat in het roggebrood verwerkt wordt en van de kleur van het roggebrood, waaraan een kritische beoordeling van het verzamelde materiaal voor genoemde commissie werd toegevoegd.

Het aantal steekkaarten in de trefwoordencatalogus bedraagt thans ongeveer 577.000.

In de loop van het jaar werden 106 verzoeken om inlichtingen ontvangen, waarvan 14 uit het buitenland.

Volksliedarchief

In los dienstverband namen dit jaar aan de werkzaamheden deel de heren R. Evertse en G. Snijders.

Van de lopende werkzaamheden aan het trefwoordencatalogus, de catalogus op de wijsaanduidingen, de initiumcatalogus en de melodieën-catalogus ondervonden vooral die aan de laatste ernstige vertraging door de ziekte van mw. Veldhuyzen. Ook aan een door haar ondernomen her-ordering van de groep kinderliederen en -rijmen kon, om dezelfde reden, niet verder worden voortgewerkt.

Het klankopnamenarchief werd uitgebreid met 25 banden, bevattende 326 liederen en liedfragmenten, resultaat van 104 opnemingen op 153 adressen. Alle banden werden administratief verwerkt. Daarnaast werden 25 banden getranscribeerd.

Voor het werk in opdracht van Das deutsche Kirchenlied werden de UB in Leiden en bibliotheken in Deventer, 's-Hertogenbosch en Rotterdam doorgewerkt. Het aantal opgenomen en verwerkte bronnen bedraagt thans 700.

Er werd goede voortgang gemaakt met het groeperen van de liederen ten behoeve van de internationale balladentypen-catalogus, waarbij de balladen met mythische en magische thematiek, overeenkomstig het resultaat van de hiervoor genoemde conferentie in Stavanger, prioriteit hadden.

Tenslotte werd er een begin gemaakt met het kopiëren van handschriftelijke en gedrukte liedboeken uit diverse bibliotheken, en van bij zegslieden aangetroffen handschriftelijke verzamelingen.

In de loop van het jaar werden 30 bezoekers ontvangen en 80 verzoeken om inlichtingen beantwoord.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

A. M. E. DRAAK, *voorzitter*

J. J. VOSKUIL, *secretaris*